

НЕСТЕРЕНКО А. С.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
професор кафедри адміністративного і фінансового права,
доктор юридичних наук

БАРИН О. Р.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри адміністративного і фінансового права

ПРОПОРЦІЙНЕ АБО ПРОГРЕСИВНЕ ОПОДАТКУВАННЯ В УКРАЇНІ?

Питання застосування прогресивного оподаткування неодноразово піднімали вчені та практики. Даною проблематикою займалися вчені багатьох країн і багато тисячоліть. Так, наприклад, А.А. Ісаєв ще в 1885 році приступив до вивчення даної проблематики і написав свою першу роботу з даного питання «Пропорційні або прогресивні податки?» [1, с. 619-656]. Автор зіставляє основні причини, що використовувалися в обґрунтування правильності своїх позицій вченими з числа прихильників пропорційного оподаткування його носіями позначені Аристотель, Леруа-Больє, Сміт, Соден, Прудон, Рау, Шталь та ін.), а також тими, хто відстоював принцип його прогресивності (грунтуючись на роботах Нейману, фон-Шеєле і Вагнера).

Прогресивна ставка податку дозволила б отримати певні економічні і соціальні переваги, що виражаються, в зростанні податкових надходжень до бюджету і зняттю соціальної напруги в державі. Так як в Україні більшість регіонів є дотаційними, збільшення доходів бюджетів регіонів, що характеризуються високою часткою громадян з доходами вище середнього, могло б сприяти їх розвитку.

Питання соціальної напруги також є актуальним для сучасної України. Розрив між найбільш забезпеченими верствами населення і найменш забезпеченими дуже відчутний. Прогресивне оподаткування могло б сприяти посиленню підтримки громадян з низькими доходами за рахунок збільшення податкового навантаження на громадян з високими доходами.

Однак, слід зауважити, що на сьогоднішній день прогресивна система оподаткування застосовується в високорозвинених країнах світу, таких як: Австралія, Бельгія, Великобританія, Німеччина, Данія, Ізраїль, Іспанія, Італія, Канада, Китай, Люксембург, Нідерланди, Фінляндія, Франція, США, Швеція, Швейцарія та інших країнах. Як ви могли помітити, в списку більшість складають розвинені країни, що займають панівне становище у світовій економіці. Світова спільнота вже давно стала вживати заходи на законодавчому рівні до того, щоб

розробити механізм, що дозволяє уникнути і усунути подвійне оподаткування, скоротити тягар податкових зобов'язань. Говорячи про застосування системи пропорційного оподаткування, то на сьогоднішній день лише 27 країн світу застосовують її, до числа яких входить і Україна [4, с. 21].

Під прогресивним оподаткуванням розуміють збільшення ефективної ставки податків в залежності від зростання рівня оподатковуваної бази. Існує два види прогресії: проста і складна [5, с. 447]. При простій прогресії ставки зростають у міру збільшення податкової бази для всієї її суми. Саме такий вид прогресії був застосований в Україні при дії Закону України «Про прибутковий податок з громадян» [3]. При складній прогресії доходи діляться на частини, кожна з яких оподатковується за своєю ставкою, тобто підвищені ставки діють не для всього зростаючого об'єкта, а для частини, що перевищує попередню шабелю.

Важливо відзначити, що вибір прогресивного оподаткування в основному залежить від величини так званого дискреційного доходу, тобто доходу, який залишається в розпорядженні особи і використовується на його власний розсуд. Величина дискреційного доходу дорівнює різниці між сукупним доходом і доходом, який витрачається на задоволення першорядних потреб. Саме дискреційний, а не сукупний дохід, становить справжню платоспроможність особи, так як з ростом доходів зменшується частка всіх життєвонеобхідних витрат (на продукти харчування, придбання одягу, інших товарів першої необхідності на транспорт і т.п.), а частка дискреційного доходу зростає. Так, як стверджує А.А. Хаджірокова «при пропорційному оподаткуванні сукупного доходу менш заможний платник несе важчий податковий тягар, ніж більш заможний. Тому виникає необхідність введення такої системи оподаткування, в якій враховувалися б потреби людини» [5, с. 447].

При розгляді прогресивної шкали податкових ставок у Франції, а також в деяких інших країнах, дуже важливо враховувати два моменти:

1) У податковій шкалі зазначений не дохід однієї фізичної особи, а величина середньорічного доходу в розрахунку на одного члена сім'ї. Наприклад, якщо чоловік заробляє 28000 євро на рік, його дружина не працює і сидить вдома з єдиною неповнолітньою дитиною, то (без урахування різних відрахувань) середньорічний дохід дорівнюватиме $28000 : 2,5 = 11200$ євро. З цього випливає, що податкова ставка прибуткового податку для цієї сім'ї у Франції становитиме 5,5% (а не 30%, як може здатися на перший погляд). В Україні, де враховується саме персональний дохід платника податку, ставка прибуткового податку для доходів даної сім'ї становитиме 18% для кожного члена сім'ї, а також воєний збір та єдиний соціальний внесок.

2) Наступна особливість полягає в тому, що зазначена процентна ставка податку застосовується не до всього доходу цілком, а тільки до тієї його частини, рамки якої строго визначені. Тобто середньодушового доходу на члена сім'ї до 6011 євро на рік є неоподатковуваною

податком, частина сукупного доходу на члена сім'ї від 6011 до 11991 євро на рік оподатковується за ставкою 5,5%, частина сукупного доходу на члена сім'ї від 11991 до 26631 євро на рік оподатковується податком за ставкою 14% і т.д. Таким чином, максимальна ставка, застосовується тільки до самої верхньої частини доходу. Нижчі частини доходу, відповідно, оподатковуються за нижчими ставками.

Виходить, що для сім'ї з таким доходом в Україні, де податкова ставка 18% застосовується до всього доходу цілком, без градацій, податкові відрахування прибуткового податку будуть більш ніж в три рази вище, ніж у Франції. А для такої ж сім'ї з меншим доходом платити прибутковий податок в Україні буде ще менш вигідно.

В Україні сьогодні національне законодавство не передбачає диференційовану шкалу в залежності від рівня доходів, діє плоска шкала оподаткування 18% [2]. Податковий кодекс України в 2010 році на підставі чинного на той момент Закону України «Податок на доходи фізичних осіб» ввів плоску шкалу оподаткування. Дана норма повинна була, за задумом авторів, спростити збір податків, легалізувати зарплати, що видаються в конвертах, і підвищити привабливість України для приватних інвесторів. Точно такі ж процеси проходили і в Російській Федерації. І за даними Федеральної податкової служби, за період з 2001 по 2011 рік частка зборів податку в ВВП країни так і не піднялася вище 4%. Що набагато нижче міжнародних показників. Наприклад, в розвинених країнах Західної Європи надходження від прибуткового податку складають від 8 до 10 відсотків ВВП. Передбачалося, що 13-ти відсоткова податкова ставка вводиться в РФ строком на 10 років [5, с. 451-452]. Що стосується реальних пропозицій щодо введення пропорційного оподаткування, то в РФ було два законопроекти, які розглядалися в Державній Думі. Перший у 2010 році запропонований був депутатом Олексієм Багаряков (в якому пропонувалося знизити ставку ПДФО з 13 до 5 відсотків, максимальна ставка – 45 відсотків). Автор підкреслив, що «використання прогресивної шкали оподаткування є показником досить високорівня економіки, і, навпаки, плоска шкала оподаткування – доля відсталих країн зі слабкою економікою, нездатних ефективно адмініструвати і збирати податки». І другий законопроект був представлений в жовтні 2013 року на розгляд до Держдуми, автором якого був депутат фракції «Справедлива Росія» Олег Нілов. Автор передбачав прогресивну ставку від 13-18-23 до 28 відсотків [5, с. 453].

Таким чином, доцільно буде ввести на території України прогресивну систему оподаткування; ввести визначення «дискреційного доходу»; застосування прогресивного оподаткування в бюджетній системі України. Подібного роду нововведення є необхідними, але вони не повинні вводитися спонтанно. Перш, ніж зробити такий важливий крок, варто приділити велику увагу переробці податкового законодавства, вивчення економічних, соціальних і правових наслідків. А також

можливе проведення апробації даних нововведень на одному з територій України.

Список використаної літератури:

1. Исаев А.А. Пропорциональные или прогрессивные налоги? / А.А. Исаев // Юридический вестник Московского Юридического Общества. — 1885. — № 4. — С. 619-656.
2. Податковий кодекс України :Закон України від 02.12.2010 р. № 2755-VI (поточна редакція від 01.08.2016 р.) [Електроний ресурс] // <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>
3. Про прибутковий податок з громадян : Декрет Кабінету міністрів України від 26.12.1992 р. № 13-92 [Електроний ресурс] // <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/13-92>
4. Скакунова А.А. Проблемы интеграции России в мировое хозяйство // Известия ОрелГТУ. Серия Экономические и гуманитарные науки. 2009. — № 1. — С. 18-21.
5. Хаджирокова А.А. Прогрессивное налогообложение: зарубежный опыт и перспективы введения в России / Электронный вестник Ростовского социально-экономического института. Выпуск № 4 (октябрь-декабрь) 2014. — С. 446-456.

РЯБЧЕНКО О. П.

Університет Державної фіскальної служби України,
начальник кафедри адміністративного права і процесу та митної безпеки,
доктор юридичних наук, професор

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ВДОСКОНАЛЕННЯ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ПРОВЕДЕННЯ ДОСЛІДЖЕНЬ З ПИТАНЬ ДОТРИМАННЯ ЗАКОНОДАВСТВА У СФЕРІ ЗАПОБІГАННЯ ТА ПРОТИДІЇ ЛЕГАЛІЗАЦІЇ (ВІДМИВАННЮ) ДОХОДІВ, ОДЕРЖАНИХ ЗЛОЧИННИМ ШЛЯХОМ

У сучасній правоохоронній діяльності щодо запобігання і протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, широко використовуються інформаційні технології, за допомогою яких безпосереднім і опосередкованим способами можливо виявити «маркери» фактів протиправної діяльності. Питання вдосконалення нормативного регулювання застосування інформаційних технологій, фіксування результатів аналітичної роботи у правоохоронній діяльності, надання юридичної сили відповідним аналітичним висновкам є складним, а його вирішення передбачає встановлення, у першу чергу виходячи із